

Једно луткарско позориште из Републике Српске

Свјетлан Ћуп, звани Буцо, Србин родом из Мостара, у новембру пуни тридесет и седам година. Живи у Бањалуци, са супругом Јасном и четворогодиш њом ћерком Софијом. Много је послова Буцо радио и променио, како је то већ уврежени обичај у нас, али је једном остао веран већ пуних четрнаест година – луткарству. Буцо није школовани глумац; он је професионални луткар, који је занат пекао на улицама малих и великих градова западне Европе, по сунцу, киши и снегу, спавајући у аутомобилу или у пролазним мотелима, где се собе издају на сат. Много пута се дешавало, сећа се данас уз смешак, да стане на улицу без

марке, гулдена или франка у џепу, а затим да, за само неколико сати посла, толико заради да следећих неколико дана не мора да ради. Било је и случајева када је једва успевао да напабирчи новац за оскудну вечеру и куповину нових батерија за касетофон – уз лутку, један од два најважнија луткарска реквизита, без кога ни један иоле озбиљнији луткар не сме ни да помисли да стане на улицу. Буцина луткарска каријера почела је 1988. године, када је са пријатељима кренуо на Запад, да свирају преко лета на улицама и зараде новац за море. Лутајући по западноевропским градовима, имали су прилике да се упознају и са другим “уличарима”, па и са луткарима. Буцу је луткарство одмах привукло. Прву лутку, Виолинисту, направио му је покојни отац. То је био почетак, године номадског живота и учења заната остале су одавно за њим. Данас Буцо ради као луткар у једном малом путујућем позоришту, које припада невладиној организацији “Џенезиз Пројект” из Републике Српске. –

“Џенезиз Пројект” је, – прича Буцо – основан 1996. године, са циљем да се пружи помоћ деци пострадаој од рата. Иако име можда уноси забуну, у питању је строго локална бањалучка организација, састављена од младих људи и једног искусног дечијег психолога. Она је у почетку бројала петнаестак чланова. Временом их је остало пет, а ту смо и нас пет “теренаца” из луткарског позоришта. Почели смо мањим луткарским представама по Републици Српској. У то време смо имали и камион – библиотеку, као и један кино–пројектор. Обилазили смо избегличке кампове, давали представе, организовали читалачке клубове и пројекције цртаних филмова...

У новембру 1988. године УНИЦЕФ је покренуо иницијативу за упозорење на опасност од минско-експлозивних средстава заосталих из рата. Показало се да су најугроженија група управо деца, у узрасту од пет до дванаест година. “Џенезиз Пројект” је направио своју понуду, која је обухватала едукативну позоришну представу, комбиновану са луткама и живим глумцима. Концепција представе била је замишљена тако да се деца, кроз забаву и игру, што више приближи ова крајње озбиљна тема. УНИЦЕФ је одобрио пројекат и одвојио средства за њега. Професионални луткар Сениша Тица направио је гињол лутке, а петочлана глумачка екипа – коју, поред Буце, чине још Љубиша Васић, Драшко Стојчевић, Горан Радић и Љиља Мишић – ускоро је почела са првим пробама. Тако је Бањалука добила једно мало путујуће луткарско позориште, чије је представе од 1988. године до данас одгледало преко педесет хиљада деце широм Републике Српске.

Пре него што је заживела на даскама, представа је морала да прође кроз разне комисије, па и кроз комисију Министарства просвете Републике Српске. Тако ово позориште од самог почетка ради у складу са наставним планом и програмом овог Министарства, који, између свега осталог, подразумева и едукацију деце о заосталим минско-експлозивним средствима, будући да је ова опасност и дан данашњи, готово седам година по заврш етку рата, део свакодневнице Републике Српске. Све представе су бесплатне, а “Џенезиз Пројект” се издржава донацијама УНИЦЕФ – а и Међународног Црвеног крста.

Главни лик представе је Дечак, кога игра живи глумац. Одмах по изласку на сцену, он се упознаје са децом, остварујући са њима спонтани живи контакт. Упознавање траје неко време, а затим Дечак одлази по прибор за пецање. За њим долазе лутке – мине: противтенковска, потезна, “паштета” и неексплодирана граната. Оне такође улазе у дијалог са децом, трудећи се да их преваре и да се представе као безазлени становници реке: риба, шкољка, рак или жаба. Други живи глумац појављује се у лику Деминера. Он пред децом разоткрива лажљиве мине, а затим одлази по таблу за упозорење од минског поља. У одсуству Деминера враћа се Дечак; игноришући упозорење деце да не пеца, јер има скривених мина, бацајући удицу. Наравно, са друге стране се нешто закачи, а када се испостави да је то ипак риба, међу децом настаје видно олакшање. Тада се враћа Деминер и долази до драмског расплета, где се и Дечак упознаје са опасним минама и добија грдњу од Деминера због своје неопрезности. На крају, на позорници опет остаје само Дечак; он се гласно преслишава шта није смео да уради, увиђајући своје грешке. Том приликом из публике увек изведе и неколико деце, упућујући их како да се понашају на непознатом терену, или шта да чине уколико наиђу на неексплодирану минску направу.

Представа траје између тридесет и четрдесет минута – у зависности од питања деце – јер је то идеално време да се одржи пажња код деце у том узрасту. Уз ову једноставну и сведену, али маштовиту драмску радњу иде и крајње упрошћена сценографија; њу чине кулисе од стиropора, састављене из неколико сегмената, који приказују ливаду, реку, шуму, кућу, али и знакове упозорења на опасност од мина. Све је замишљено и направљено тако да се може брзо и лако наместити и спаковати у комби.

– Деца врло заинтересовано и живо учествују у нашој представи, – каже Буцо. – То и јесте наш циљ, јер иако испричана на прилично безазлен начин, тема којом се бавимо врло је озбиљна и животна. Један од мојих најупечатљивијих доживљаја је са представе из основне школе у Српском Гораж ду. Наиме, у једном тренутку, при крају представе, Дечак развија на пану велики плакат, са фотографијом детета пострадалиог од мина. Угледавши ту потресну фотографију, деца су одједном почела да жагоре и вичу. Испоставило се да је на плакату Недељко, њихов школски друг, коме је мина однела руке и ноге. Недељко је, вољом Божијом, остао жив, данас је ученик седмог разреда, али и доживотни тешки инвалид...

Буцо даље прича да њихова мала позоришна трупа за протекле четири године непрекидних путовања и гостовања није доживела ни једну непријатност. Били су, напротив, увек лепо дочекивани од стране својих домаћина, без обзира јесу ли гостовали у школама са неколико стотина ђака, или оним много мањим, као што је била школа где их је дочекало свега деветоро – седам ђака и учитељица у другом стању. Гостовали су успешно и у Козарцу, варошици на територији Републике Српске, између Бањалуке и Приједора, али настањену већинским муслиманским живљем.

Током пролећа и лета снимљене су и представе за телевизију, у трајању од пет до седам минута. До сада је емитовано девет епизода, а још шест је у припреми. Серија је приказана у већем делу Федерације БиХ, изузев у хрватском; Хрватима се није допало што емисија није на чистом хрватском језику.

– Годинама сам забављао мале Холанђане, Немце и Белгијанце, – каже Буцо. – Живео сам од данас до сутра, нисам знао где ћу зановити, јоћ мање где ћу осванути... Данас је другачије. Некада сам радио искључиво за новац, Ја и данас живим од овог посла и издрж авамо породицу, али имам утисак да радим нешто много корисније и вредније. Деца нас воле и радо прихватају. Нека наша представа спасе један живот, па значи да се не бавимо залудним послом.

Рат је у бившој Босни и Херцеговини завршен, али његове последице су данас још како

присутне. Уздамо се у Бога да представе путујућег луткарског позоришта из Бањалуке доприносе мањем страдању српске деце.